

מסורת הש"ס

(א) [לעיל ו: ו'ש"ג, ב] [שם],
 (ג) לעיל ה. סנהדרין יד:
 (ד) [כחצות מו. חוספתא פ"ג ה"ג
 ע"ש, ה] [לעיל ה. ו'ש"ג],
 (ו) מנחות קג. גזיר ט. פסחים נג.],
 (ז) [שמות כ"א, ח] [ויקרא כו],
 (ט) [וע"ע חוספתא וצחסי ד: ד"ה
 אלא מתרין, י] ע"י ז"ק,

מוסף רע"י

האומר ערך כלי זה דיעור
דמי. כמו שאמר שיה, דיעור
הוא שאין לומר מאן ערך
עמי ערבי וכו' וגמר ואמר
דמי, ערך אלם עמי דמי
בגמלם (סנהדרין י"ז). חצי ערבו
לפי שני, דערך קרוב ערבו
לפי שנים (תובטוב י"ז). גדרה
חצי ערבי. דמשמע חצי
ערב קרוב לו לפי שני, און
ערך החצי, עלי, והאומר ערך
חצי עליו על און ערבי, לו
חצי עליו, עון ערבי, דהוא
עמיך חצי ערבי חלויס נשוא,
נשי ערבי חלוי ערבי נשוא,
שחפציהן אבר השתמה חלויס
עון קרוב עמהם עון חלוי (ס"ו).
קסבר און חלוי מוציאי חלוי
לבעלה, ואדם עון ערבי
לכלי, דנפשות חיות, וגמר ואמר
לם דמי (עב"ל ה.)

רבינו גרשום

בחד וימנא אומדין ליה. פי שנים טו' דזמנין
 נזירך אלף לשום דברים צעלנא ועשה לה
 חדא מהני בעיות: שאין דמים למסים. ו
 חא אמר וקאי. דהא חילן לך ארס שאינו
 שאל נאמך מעולם אלף שאלה הא
 דלמדין טו' ואין אומדנא בעינן:
מתנא ערבי עלי. דבר קצוב הוא
 הלכך יתנו היורשין: שאין דמים למסים.
 והא למנא צד"ק (דף ס.) ונתן
 דמיו נפשו ט' דמי נזק התם הוא שעתא
 משום דמעשה הלזיק הוא עליה
 לשלומי כשעת ההיא וההיא שעתא
 דלוקייה חי הוא אבל דמי עלי שאינו
 יד נזיר אלף מה ששומוהו צד"ד והרי
 לא צא ליה כך שהרי מת יד (א) לא
 יתנו היורשין: נזון ערך כולו. יט' צערך
 נפשות תכני (א) (ב) צד"ה עלי. הרי
 כערך ראשי וערך צדדיה דהוי דבר
 השקמה תליה בו: דמי חלי' עלי
 נזון דמי כולו. דהא תניא בפרק
 השב יד (לעיל יט.) הקשמה דמים לערכין
 לידון בצדדיו: גמ' על צהמה. אם
 אמר דמים: בהמתי עלי ערך אינו
 אלף צאדם: ואינו ידונין בשבט יד.
 שאם אמר דמי עלי ואין ידו משבת יד
 הכל לכשיחול: ש"מ מלוו על פה כו'.
 ופלוגתא היא בכמה דוכתי: ש"מ
 מלוו הכפוסה כו'. ופלוגתא היא
 במת' בכורות צפ' יס בכור נחלה
 (דף מט:): כשעמד בדין. ותייבחו
 קדם מותו דה"ל כמלוו בשטר: אמאי
 לא יפנו (א) יורשין. היא אמדורה צד"ד
 מחסרה אומדנא. שתייבחו לשלם
 ולא הספיקו לאומדו עד שמת: לא
 אמר כלום לרבנן. דלמרי צפ"ק (לעיל
 א.) ארס מוציא דבריו לנצלה: טו' נזון
 דמיו. ואוקימנא צד"ק (שם) אליבא דר"מ
 אמרה: אבל דמי לא קאמר. והלכך
 לא ליציב טו' דמי קמ"ל: נזיר צערך.
 הוקשו נדרים לערכין: ל"ש כולו
 וי"ש חלי'. ואשמועינן בחזיו וכ"ש
 בכולו דאע"ג דלאו אורחא לאינדוני
 חצי דמי כלי אפי"ה יהיב וכ"ש כולו:
 אפי"ה כולו נמי. אפי"ה אמר ערך כלי
 חצי עלי לייפטר: סביר לה דר"מ.
 ומש"ה לא פליג בכולו (א) ר"ש פותר
 האומר הרי עלי מנחה מן השעורין
 בצפ"צ דמנחות (דף קא.) מאי יניח
 שעמד בדין. כלומר ממתי דקמי
 יתנו היורשין היכי מיתוקמא צע"כ
 כשעמד בדין קודם מותו כדאוקמא
 לרישא דאמאי הדר קמיניה:
 מהו

ערך ראשי וערך כבוד איכא
 ערך כולו: מ"ט נפשות קאמער
 חצי ערכי עלי נותן ט' כו'; ת"ד ר'
 אמאי א"ר פפא לוקה בערך ש'
 חצי דמי עלי נותן ט' כו' דמי ח'
 תלויה בוי"ט: לאתווי מן הארכונ'
 רבא חלש עול לגביה אביי ו'
 כולו ול"ש חציו אלא רבנן מא'
 דבריו במטלה אפי' חציו נמי א'
 כר' מאיר דאמר אין אדם פ'
 כוליה אורחיה לאיתגדובי פ'
 מאי ניהו שעמדה בדיון היינו

שדרך להתגבר כולו שאם התגבר חציו שחייב לשלם א
לרבנן כדמפרש טעמא דפלגא לאו אורח ארעא לאינדוב
נמי לא מקדיש דלא שייך בכלי נידון בכבודו הלכך דם

האומר משקלי עלי פרק חמישי ערכין

תן: אמדוהו מאליו. בלא שום
שם מהו: פשוט מהא. מתני'
יקרא לא ידעינן כמה שוה:
ד' זוזי: לא נחית לאומדנא.

בחד זימנא אמדינן
אחר זה נדר תרי זימני
לומר כיון דבזה אחר ז'
לילה אמר שני דמי על
ודאי בבת אחת נדר בב'
דלמא כיון דקאמר שש'
תימצי לומר כיון דקאמ'
אמרוהו מאליו מהו מי'
וקאי או דלמא בעינן
מהא חדא דתנן דמי ע'
שאין דמים למתים וא'
אומדנא הא אמר וקאי
ארבעה וזו אמרוהו מא'
עלי לא נחית לאומדנא
מבגדדים כיצד "האומ'
היורשים דמי ערך ידי'
דמים למתים ערך ידי'
כלום ערך ראשי וערו'
כולו זה הכלל דבר ש'
ערך כולו יחצי ערכי ע'
חציי עלי נותן ערך כולו
דמיו דמי חציי עלי ננ'
דבר שהנשמה תלויה ב'
ערכו של פלוני עלי ננ'
היורשין ידמיו של פלוני
היורשין מת הנדר לא
למתים: גמ' ת"ר ח'
שהנדרים חלין על
בגדדים בהשג יד כ'
בערכין מבגדדים כיצ'
יתנו ה' יורשין דמי עק'
שאין דמים למתים או
יורשין ש"מ מלוה ע'
שאני הכא דמלוה כ' ה'
מלוה הכתובה בתורו
הב"ע כשעמד בדין
שעמד בדין אמאי לא
מחוסר אומדנא ערכ'
כלום: ערך ידי ה' ורג'
מב רב ננותן דמיו ונ'

לא אמר כלום לרבנן ו
האומר ערך כלי זה על
לכלי וגמר ואמר לשב

י ערך ידי וערך הגלי
חמנא: זה הכלל דבר
צי ערכי עלי נותן חצי
מ"ט גזירה חצי ערכי
עלי נותן דמי כולו: כ
ולמעלה ת"ר המעריך
נגן ויתבי וקאמרי בשל
קסברי אי יא אדם
להו יא (רבא ואבוי
יא דבריו לבטלה וסמי
ה לאו אורחיה לאיר
סיפא איצטריך לית

סבר כר"ש ועדיפא מרבי שמעון. הרא"ש
א תנן במתני' ערך חציי עלי נותן ערך
ציו נמי לא יהיב, ול"ג המעריך חצי ער
לאינד

אמדותו מאלו מהו כ
תמלא לומר כ
אלה שרואה לערבה עם ש
יורשים לפי שאין דמים וכו'.

או דלמא כיון דבזה
מדינן ליה ואם תמצא
גדר תרי זימני אמדינן
בבת אחת מהו הכא
ת אחת אמדינן ליה או
כזה אחר זה דמי אם
שני כזה אחר זה דמי
ממדינן הא אמיד מאלו
ונונה לאומדנא פשוט
י ומת לא יתנו יורשין
ד"א אמדותו מאלו הוי
זי איכא גברא דלא שוי
זי נחית לאומדנא דמי
מתני' חומר בערכין
ערכי עלי ומת יתנו
לא יתנו היורשים שאין
ערך גלי עלי לא אמר
כבידי גלי עלך ערך
נשמה תלויה בו נותן
י נותן חצי ערכו ערך
החצי דמי עלי נותן חצי
ן דמי כולו זה הכלל
נותן דמי כולו והאומר
ת הנודר והנידר יתנו
עלי ו ומת הנודר יתנו
ננו היורשין שאין דמים
מר בנדרים מבוערין
המה חיה ועוף ואין
שא"כ בערכין חומר
אמר ערכי עלי ומת
ומת לא יתנו יורשין
ערכי עלי ומת יתנו
פה גובה מן היורשין
עובה בתורה היא ש"מ
ככתובה בשטר דמיא
ככוותה גבי דמי עלי
תנו ו יורשין דמי עלי
עלי לא מחוסר ולא
עלי וכו' א"י גידל
לא אמר כלום קתני

תן דמיה לר"מ הא אב
ננותן דמיו מהו דתימא
דמים אבל הכא מיט

קמ' כל דמי לא קאמר קמ' הנשמה תלויה בו כו' יכו' ר' יוסי בר' יהודה א' ערך חציו וערך חציו בערך נפשוה' א' ערך כלי ר"מ אומתא ר"מ קסבר' אין אד' דבריו לבטלה אפ' ר' יוחנן דהכא כר"מ סבר' י' רב' דר"מ דאמר ר' רובי' האומר ערכו דמיו של פלוני ע' ע

ל: תוס' ד"ה ת"ר המעריך. גליון. ה"ג
אלמא לא אשכחן בערכין דבלשון זה
כלי דמשמע דאמר חצי ערך כלי זה עלי
פלגא ויתן דמי חצי הכלי. הרא"ש ד"ל:

כ.

יא א מיי פֿיל מהל' ערין
הלכה כא:
יב ב מיי שם הלכה כב:
יג ג מיי שם פֿ"ב הלכה א:
יד ד מיי שם הלכה ב:
טו ה מיי שם הלכה ד:
טז ו ז מיי שם פֿ"א הלכה כג:
יז ח מיי פֿ"ד מהלכות מעשה
הקדשות הלכה א ב:
יח ט מיי שם הלכה ט ופ"ה
מהלכות מחוסרי כפרה הלכה
יא ופ"ג מהל' ערין הל' ט
ועיין גלחם משנתן:

תורה אור השל

1. דָּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֱלֹהִים אִישׁ כִּי יִפְּלֹא נָדָר
בְּעַרְכָּךְ נִפְשֵׁת לַיָּי: וִיקְרָא כֹז בִּ

הגהות הב"ח

(ח) רש"י ד"ה שאין דמים וכו' שהרי מת ע"כ לא: (צ) ד"ה נותן וכו' כתיב וכשאומר ערך חיי כלל' והד"א: (ג) ד"ה סברי וכו' בזבולו הס"ד ואח"כ מ"ה כר"ש דפוטור:

שינויי נוסחאות

[illegible]

שיטה מקובצת

חצי עיריב עלי נותן חצי עיריב.
גליון. לאקופי מורכיב יום ויום
והודה דאמר עליו כערך שם
חצי דאמר עלי נותן חצי דמיו
כפונן. נראה דרבי יוסף ויבר
חצי. נמי ביהא דלוקח בדמיים
שמיים וכן נמצא בחזקתא
(פ"ג ה"ג). הראש"ש ודל"א
קסבר א"י קסבר אורם מוציא
א"י אפילו כתיב גליון. והא חצי
לשני דאמר ביה נמי וברנן שם
אפילו כולו נמי והא דנקט חציו
לרבותא דר"מ כחשיה. הראש"ש
וה"א וסבר א"י קסבר גליון.
אוצר עמי נמי כולי האי להא
דרש"י דלא פטר רש"י את האדם
במתנת דבר שאין דרך האדם
לעצמו כגון מתנה מן השעירים וכו'
הענינים וא"נ מ"מ הגזירות.

חצי כלי) הילכך לא אמר כלום
לאו אורח ארעא לאינדובי וכולו
צי ערכו וא"כ בכלי נמי אורחא

הוא צעיר לא אחרי בואו
 יל ולבנה היה יכול לשאלה
 דמי עמי ומת לא יתנו
 ז'ק' (דף כ. טו) ונתן פדיון
 נזקם פה ששמן אותו לאחר
 ה היה שזה מחיים גזירת
 האכלתו הכא אינו נודר אלא
 עומדה צ"ד והוא לא צא
 ש שהרי הוא מת לא יתנו
 דמיו: ת' חומר בגדרים
 ב' תימה אחרי לא פריך
 דקתני זה חומר בגדרים
 זה חומר ותו לא והא איכא
 תא דכח"ג פריך צ"מ פרק
 גבי הא דלמך זה חומר
 מצהדיט ופריך זה חומר
 איכא טובא לפרוך הכא הכי
 איכא חידוש למחלוטא חומר
 מצהדיט דלמך הוא דיש
 יר טפי בהקדש מצהדיט
 א מתמה עליה הש"ס זה
 לא והא איכא טובא צל
 כא רבואה דמחמיר טפי
 מצהדיט משה"ה לא שייך
 עליה זה חומר ותו לא דתנא
 ר' אבהו גידוני בהשג יד סו
 וקשה שהרי הקשו לעיל
 ס' לערכין ס' נגדגלות לקלים
 ש למחלה ואיכא לעמור
 ד מיעוטא דכתיב לערכין
 ערכין דמשמע ליה ' ולא
 יר ערכין גידון בהשג יד
 יכנו הכהן ולא גבי נדרים:
 מן הארבורה וימעה
 ואו"ת אחרי נקט מן
 ולמעלה טפי מכל שאר י"ח
 ויזיל דאיכא רבואה צהאי
 ע"ש דר"ש דלמך (חולין דף
 כולה היליכות ולחיות:
 ועריך חצי ערך ב"י ר"מ
 מר נותן דמיו. ה"ג צרוב
 לא נראה דל"כ מצי קאמר
 גיהי לאו אורחיה לאינזוי
 דך להמזדח מצי שויהי של
 נראה לר"י דלמך
 כלי והשתא ניחא דלמך
 זו אורחיה לאינזוי דחצי
 הוא כלום ומשום הכי קאמר
 לאו אורחיה לאינזוי
 אמר